

Diyanet-SenTV
GYS

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU

Diyanet-SenTV

TÜRK CEZA HUKUKUNUN TANIMI:

- Ceza genel hukuku bütün suçlara uygulanacak genel hükümleri içeren maddi hukuk dalını oluşturur. TCK diğer hukuk dallarıyla yakından ilişkilidir. Anayasa, Medeni, Borçlar, İcra İflas, İdare ve Vergi hukuku dallarıyla yakından ilgilidir.
- Ceza hukukunda kısas yasaktır. Ceza hukukunun amaçları arasında öç almak yoktur.

TÜRK CEZA HUKUKUNUN AMACI:

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1 inci maddesi bağlamında ifade edilen amaçlar şu şekilde sıralanabilir: Kişi hak ve özgürlüklerini, Toplum barışını, Kamu düzenini, güvenliğini, sağlığını korumak, Suç işlenmesini önlemek, Hukuk devletini ve çevreyi korumaktır.

TÜRK CEZA HUKUKUNUN KONUSU:

- Suçlar, cezalar ve güvenlik tedbirleridir Hukuka aykırı bir eylemle ceza normunun ihlal edilmesine "suç" adı verilir. Bu üç şartın bir arada olması gerekir. Biri olmasa suç oluşmaz.

KABAHAT

Kabahat; Kanunda, karşılığında idari yaptırım uygulanması öngörülen haksızlıktır. Kabahatler Kanununda yer verilen kabahatler şunlardır:

1. Silah taşıma	7. İşgal
2. Dilencilik	8. Tütün mamullerinin tüketilmesi
3. Kumar	9. Kimliği bildirmeme
4. Sarhoşluk	10. Çevreyi kirletme
5. Gürültü	11. Afiş asma
6. Rahatsız etme	12. Emre aykırı davranış

II. TÜRK CEZA KANUNUNDA YER ALAN TANIMLAR

- **Vatandaş:** Fiili işlediği sırada Türk vatandaşı olan kişi.
- **Çocuk:** Henüz 18 yaşını doldurmamış kişi.
- **Kamu görevlisi:** Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi.
- **Yargı görevi yapan:** Yüksek mahkemeler ve adli, idari ve askeri mahkemeler üye ve hakimleri ile Cumhuriyet savcısı ve avukatlar.
- **Gece vakti:** Güneşin batmasından 1 saat sonra başlayan ve doğmasından 1 saat evvele kadar devam eden zaman süresi.
- **Silah:**
 1. Ateşli silahlar,
 2. Patlayıcı maddeler,
 3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet,
 4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler,
 5. Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler.

II. TÜRK CEZA KANUNUNDA YER ALAN TANIMLAR

- **Basın ve yayın yolu ile:** Her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar.
- **İtiyadi suçlu:** Kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini 1 yıl içinde ve farklı zamanlarda 2'den fazla işleyen kişi.
- **Suçu meslek edinen kişi:** Kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya alışmış kişi.
- **Örgüt mensubu suçlu:** Bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi.

III.CEZA HUKUKUNA HAKİM OLAN TEMEL İLKELER ,

(İNSANILIK) HÜMANİZM İLKESİ

Suçlar için öngörülmüş olan cezanın insanın onur ve haysiyetiyle bağdaşır şekilde düzenlenmesiyle ilgilidir. Bu husus Anayasa md. 17’de “Bir kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” şeklinde yer bulmuştur.

KUSURSUZ CEZA OLMAZ İLKESİ (TCK. m. 61)

Kişinin iradesi olmaksızın cezanın olamayacağını belirten ilkedir.

HUKUK DEVLETİ VE MASUMİYET KARİNESİ

ŞÜPHEDEN SANIK (ÖZGÜRLÜK) YARARLANIR İLKESİ:

Bu ilke TCK’da düzenlenmemiştir. Uygulamada gelişmiş bir kurumdur.

ORANTILILIK (ADALET) İLKESİ:

TCK md. 3/1 e göre; suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. İnsan öldürme suçuyla hakaret suçunun cezası bir olmamalıdır. Bu ilkeye **adalet ilkesi** adı verilir.

KANUN ÖNÜNDE EŞİTLİK İLKESİ (TCK md.3/2)

CEZA SORUMLULUĞUNUN ŞAHSİLİĞİ İLKESİ (TCK. md. 20)

Ceza sorumluluğu şahsidir. Bu ilke Tanzimat Fermanında Genel Müsadere cezasının kaldırılmasıyla hukukumuza girmiştir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlar uygulanabilir. TCK'ya göre bu güvenlik tedbirleri sadece **özel hukuk** tüzel kişileri hakkında uygulanabilir. Kamu hukuku tüzel kişileri hakkında uygulanamaz.

KANUNSUZ SUÇ VE CEZA OLMAZ İLKESİ

(SUÇTA, CEZADA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNDE KANUNİLİK İLKESİ)

Biçimsel (şekli) ve öze ilişkin (maddi) kanunilik ilkesi olmak üzere iki tür kanunilik ilkesi vardır. TCK açıkça biçimsel kanuniliği benimsemiştir. Bu nedenle fiillerin sosyal açıdan tehlikeli olup olmadığına bakılmaz. Bu durumun sakıncası ise birçok suç teşkil eden ancak kanunda yer bulmayan anti sosyal fiilin cezalandırılmayacağıdır.

TCK'nın 2/1. maddesine göre, *“Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz”.*

Bu ilkenin sonuçları:

- 1- **Suç ve Cezada Belirlilik İlkesi**: Ceza kanunu açık, net, anlaşılabilir olmalıdır.
- 2- **İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz**. Suçlar, cezalar ve güvenlik tedbirleri ancak Kanunla konulur..
- 3- **Örf ve adet ile suç ve ceza konulamaz veya kaldırılamaz**. Hakimin hukuk yaratması gibi özel hukuk hakimlerinin sahip olduğu yetkilerde ceza hakimine yasaktır.
- 4- **Failin aleyhine olan ceza kanunu geçmişe uygulanmaz**.
- 5- **Kıyas Yasağı**: Suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. m. 4).

C. Kanunun bağlayıcılığı (TCK m.4)

Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz.

D. Ceza Normunun Unsurları

Kural + Yaptırım

E. Ceza Normunun Çeşitleri

- 1) **Tam-Asıl Ceza Normları**: Hem kuralı hem yaptırımı içeren cezai normlara denir.
- 2) **Eksik Ceza Normu**: Kural ve yaptırımdan yalnız birinin olduğu hükümlerdir.
- 3) **Açık Ceza Normu (Beyaz Norm)**: Yaptırım var. Fakat bu yaptırıma kimlerin tabi olacağına dair düzenlemeler bir iç hukuk kuralı ile başka bir kuruma bırakılmıştır.
- 4) **Tamamlayıcı, Tanımlayıcı Ceza Normu**: Kural ve yaptırım yoktur. Bunlar diğer ceza normlarının kapsamını çizen, onların uygulanmasında yol gösteren hükümlerdir.

IV. CEZA KANUNUN UYGULAMA ALANLARI:

A. CEZA KANUNUNUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

Fiil işlendikten sonra yürürlüğe giren ve failin aleyhine olan ceza kanunu geçmişe uygulanmaz. Fiil işlendikten sonra yürürlüğe giren ve failin lehine olan ceza kanunu geçmişe uygulanır. Cezayı kaldıran veya hafifleten yeni ceza kanunu, işlenen suç ister yargılama aşamasında olsun ister infaz aşamasında olsun, fail hakkında uygulanır. Bu ilkeye **geçmişe yürümezlik** (yürürlük ötesi uygulanmazlık) **ilkesi** adı verilir. (AY. m. 38, TCK. m. 7)

- **Zamanaşımına ilişkin kuralların zaman bakımından uygulanması:** Dava ve ceza zamanaşımına ilişkin sürelerde değişiklik yapan sonraki kanun lehe hükümler içeriyorsa geçmişe etkili olarak uygulanır. Sonradan yürürlüğe giren kanundaki değişiklik zamanaşımını kesen veya durduran sebeplere ilişkin ise büyük çoğunluk sürelerde olduğu gibi **geçmişe yürümezlik** ilkesinin uygulanacağını belirtmektedir. (Bkz-Ay.md.38)

B. CEZA KANUNLARININ YER BAKIMINDAN UYGULANMASI

1. İLKELER

a. ÜLKESELLİK (MÜLKİLİK) İLKESİ

Ceza Kanunu fail ya da mağdurun uyruğuna bakmaksızın ülkede (Türkiye’de) işlenen bütün suçlara uygulanır. Türk Ceza Kanunu kural olarak ülkesellik ilkesini kabul etmiştir (TCK m.8). Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır.

Hareketin kısmen veya tamamen Türkiye’de gerçekleşmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır.

Türk Ceza Kanunu’na göre aşağıdaki suçlar Türkiye’de işlenmiş sayılır:

- 1) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında işlenen suç.
- 2) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla işlenen suç. (Bu araçlar yabancı ülke karasularındayken işlenen suçlarda o devletin kanunu uygulanır)
- 3) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla işlenen suç. (bu araçlar nerde bulunursa bulunsun)
- 4) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlenen suç.

Türkiye’de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye’de yeniden yargılanır.

TCK’da istisnai olarak faile göre şahsilik, mağdura göre şahsilik, koruma ve evrensellik ilkeleri de kabul edilmiştir.

b. ŞAHSİLİK

b.1. Faile göre şahsilik ilkesi: Vatandaş kendi ceza kanununa tabidir. Yurtdışında bazı suçları işleyen Türk vatandaşı Türk kanunlarına göre cezalandırılır (TCK m.10, 11).

Görev suçları:** TCK'nın 10. maddesine göre, “*Yabancı ülkede Türkiye namına **memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkumiyet hükmü verilmiş bulunsa bile, Türkiye'de yeniden yargılanır”.

Vatandaş tarafından işlenen suç: TCK md 11 de düzenlenmiştir. Bu maddenin uygulanma şartları:

- 1) Fail Türk vatandaşı olmalıdır.
- 2) Fail Türkiye’de bulunmalıdır.
- 3) Suç, TCK'nın 13. maddesinde yazılı suçlardan olmamalıdır.
- 4) Bu suçtan dolayı **yabancı ülkede hüküm verilmemiş** olmalıdır.
- 5) Suç Türkiye’de kovuşturulabilir olmalıdır (Örn. zamanaşımına, genel affa uğramamalı)
- 6) Türk kanunlarına göre suçun cezasının **aşağı sınırı en az 1 yıl hapis** olmalıdır:

Aşağı sınırı 1 yıldan az hapis cezasını gerektiriyor ise yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükümetin **şikâyetine** bağlıdır. *Bu durumda şikâyet, vatandaşın Türkiye'ye girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde yapılmalıdır.*

b.2 Mağdura göre şahsilik ilkesi: Ceza kanunu devletin vatandaşları nerede bulunursa bulunsun vatandaşına karşı işlenen suçlara uygulanır. Yurtdışında yabancı tarafından Türk vatandaşlarına karşı işlenen bazı suçlara Türk kanunları uygulanır (TCK m.12/2)

c. KORUMA İLKESİ

Ceza kanunu **devlete** karşı işlenen suçlara uygulanır. Yurtdışında yabancı tarafından **Türkiye'ye** karşı işlenen bazı suçlara Türk kanunları uygulanır (TCK m.12/1).

Mağdura Göre Şahsilik ve Koruma İlkelerinin Uygulanma Şartları:

- 1) Fail yabancı olmalıdır.
- 2) Fail Türkiye'de bulunmalıdır.
- 3) Türk kanunlarına göre suçun cezasının aşağı sınırı **en az 1 yıl hapis** olmalıdır.
- 4) Suç, TCK' nın 13. maddesinde yazılı suçlardan olmamalıdır.
- 5) Mağdur **Türkiye, Türk vatandaşı** veya Türk kanunlarına göre kurulmuş **özel hukuk tüzel kişisi** olmalıdır.
- 6) Mağdur **Türkiye** ise yargılama yapılması için **Adalet Bakanının talebi**, Türk vatandaşı veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi ise suçtan zarar görenin şikayeti bulunmalıdır.
- 7) Mağdur Türk vatandaşı veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi ise **yabancı ülkede hüküm verilmemiş** olmalıdır. Mağdur Türkiye ise yabancı ülkede hüküm verilmiş olsa bile yabancı hakkında Adalet Bakanının istemi üzerine Türkiye'de yeniden yargılama yapılır.

d. EVRENSELLİK İLKESİ

Ceza kanunu nerede, kim tarafından ve kime karşı işlendiğine bakılmaksızın tüm suçlara uygulanır. Yurtdışında yabancı tarafından yabancıya karşı işlenen bazı suçlara Türk kanunlarının uygulanması mümkündür (TCK m.12/3). Yine yabancı veya Türk vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın kime karşı işlenirse işlensin bazı suçlara Türk kanunları uygulanır (TCK m.13).

TCK'nın 12/3. Maddesinin (ikame Yargı) uygulanma şartları:

- 1) Fail ve mağdur **yabancı** olmalıdır. (Fiili işlediği sırada yabancı olması gerekir.)
- 2) Fail **Türkiye'de** bulunmalıdır.
- 3) Fail yabancı ülkeye **geri verilememiş** olmalıdır.
- 4) **Adalet Bakanının** talebi olmalıdır.
- 5) Türk kanunlarına göre suçun cezasının aşağı sınırı en az 3 yıl hapis olmalıdır.
- 6) Suç TCK md. 13'te gösterilen suçlardan olmamalı (Aksi takdirde evrensellik ilkesinin daha özel bir yansıması olan 13. Madde uygulanır.

Bu kuralın anlamı, “suçluyu ya iade et ya da kendin yargıla” demektir.

TCK'nın 13. maddesine göre,

Bazı suçların, ***vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede*** işlenmesi halinde de Türk kanunları uygulanır: Adalet bakanının talebi dışında 12/3 teki diğer şartlar aranmaksızın bu suçların faili Türkiye'de yargılanır. Bu suçlar 3 başlık altında toplanabilir:

- 1) Uluslararası suçlar,
- 2) Millete ve Devlete karşı suçların bir kısmı, (Devletin alametlerine, güvenliğine, anayasal düzene, milli savunmaya, devlet sırlarına ... karşı suçların bir kısmı)
- 3) İşkence, çevrenin kasten kirletilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal ve ticareti ile kullanılmasını kolaylaştırma, parada sahtecilik, para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti, Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme, fuhuş suçları

Bu suçların faili, Türkiye'de bulunması koşulu aranmaksızın Türkiye'de cezalandırılır.

NOT: "2" numaralı başlık için Adalet Bakanının talebi şartı da aranmaz.

NOT: İlk iki suç başlığı için yabancı ülkede hüküm verilmiş olsa bile Türkiye'de yeniden yargılanacağını, ancak üçüncü başlık altındaki suçlarda ise yabancı ülkede hüküm verilmemiş olmak şartıyla Türkiye'de yargılanabileceğini gözden kaçırmamak gerekir.

Cezadan mahsup: Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir.

Yabancı Kanunun Göz Önünde Bulundurulması:

Türkiye'nin egemenlik alanı dışında işlenen suçlar dolayısıyla Türkiye'de yargılama yapılırken, Türk kanununa göre verilecek olan ceza, suçun işlendiği ülke kanununda öngörülen cezanın üst sınırından fazla olamaz.

Bu kural faile göre şahsilik ve evrensellik ilkelerinin (m.13/b hariç) uygulandığı durumlarda geçerli olabilir. Ülkesellik, mağdura göre şahsilik ve koruma ilkesinin uygulandığı hallerde ise bu hüküm uygulanmaz. (Türkiye Devleti ya da TC. Vatandaşının mağduriyeti olan konularda kendi kanunumuz geçerlidir.)

SUÇLULARIN GERİ VERİLMESİ

6706 SAYILI CEZAÎ KONULARDA ULUSLARARASI ADLÎ İŞ BİRLİĞİ KANUNU

İADE

TÜRKİYE'DEN YABANCI DEVLETE İADE

- Yabancı ülkede işlenen bir suç nedeniyle hakkında adlî merciler tarafından ceza **soruşturması** veya **kovuşturması** başlatılan ya da **mahkûmiyet** kararı verilen bir yabancı, talep üzerine, soruşturma veya kovuşturmanın sonuçlandırılabilmesi ya da hükmedilen cezanın infazı amacıyla talep eden devlete iade edilebilir.
- Talep eden devlet hukuku ile Türk hukukuna göre, soruşturma veya kovuşturma aşamasında **üst sınırı bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlardan** dolayı iade talebi kabul edilebilir. Adli para cezasını gerektiren suçlar iadeye konu olmaz.
- Aynı kişi hakkında birden fazla devlet tarafından iade talebinde bulunulması hâlinde, iade taleplerinden hangisinin öncelikli olarak işleme alınacağı Adalet Bakanlığı (Merkezî Makam) tarafından belirlenir.
- İade hâlinde, kişi ancak iade kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya kişinin mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir.

Buna **İadede (Geri vermede) ihtisas (özellik) ilkesi** adı verilir.

İADENİN KABUL EDİLEMEYECEĞİ HÂLLER

Aşağıda sayılan hâllerde iade talebi kabul edilmez:

a) Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, iadesi talep edilen kişinin **Türk vatandaşı olması.**

b) İadesi talep edilen kişinin **ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı,** belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasî görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmayaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da **işkence veya kötü muamele**ye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması.

c) İade talebine esas teşkil eden fiilin;

1) **Düşünce suçu, siyasî suç** veya siyasî suçla bağlantılı bir suç niteliğinde olması,

2) Sırf **askerî suç** niteliğinde olması,

3) Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmesi,

4) **Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suç olması,**

5) **Zamanaşımı veya affa uğramış olması.**

ç) İadesi talep edilen kişi hakkında, talebe konu fiil nedeniyle **daha önce Türkiye'de beraat veya mahkûmiyet kararı verilmiş olması.**

d) **İade talebinin, ölüm cezası veya insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza gerektiren suçlara ilişkin olması.**

Görev ve Yetki

İade talebi hakkında karar vermeye, **kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesi** yetkilidir. Kişinin bulunduğu yer belli değilse, **Ankara ağır ceza mahkemesi** yetkilidir. Cumhuriyet başsavcılığı, iade talebine ilişkin karar vermek üzere ağır ceza mahkemesinden talepte bulunur.

İade kararı

Ağır ceza mahkemesince iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, bu kararın yerine getirilmesi, Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarının görüşü alınarak Adalet Bakanının teklifi ve Cumhurbaşkanı onayına bağlıdır.

Yabancı, iade sürecinde Adalet Bakanlığı'nın görüşü alınmadan sınır dışı edilemez. **İade taleplerini Adalet Bakanlığı inceler** ve gerekli şartları taşımayan talepleri reddeder.

İade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanması

İlgili devletin talebi ve Adalet Bakanlığı'nın uygun bulması üzerine kişi geçici olarak tutuklanabilir. **Aşağı sınırı 3 yıldan az olmayan** bir suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişi, **ilgili devletin talebi aranmaksızın geçici olarak tutuklanabilir**

Ağır ceza mahkemesi iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca **koruma tedbirlerine karar verebilir**. Ağır ceza mahkemesinin iade talebinin kabulüne ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren **bir yıl içinde iade kararı verilmemesi** hâlinde kişi hakkındaki koruma tedbirleri kaldırılır.

Rızaya dayalı iade usulü

Kişi, iadeye rıza göstermesi hâlinde normal iade usulü uygulanmadan talep eden devlete iade edilebilir. Rızaya dayalı iade usulü uygulanarak verilen iade kararının yerine getirilmesi, Adalet Bakanlığı'nın onayına bağlıdır.

TÜRKİYE’NİN İADE TALEPLERİ VE ŞARTLARI

Soruşturma veya kovuşturmanın sonuçlandırılabilmesi ya da verilen mahkûmiyet kararlarının infazı amacıyla yabancı bir ülkede bulunan ve hakkında yakalama emri veya tutuklama kararı verilen kişinin Türkiye’ye iadesi, **adlî merciler** tarafından istenebilir.

Üst sınırı **bir yıl** veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kişinin iadesi talep edilebilir. Kesinleşmiş mahkûmiyet kararları bakımından iade talebinde bulunulabilmesi için hükmolunan hapis cezasının en az **dört ay** olması gerekir. İadesi istenen kişinin birden fazla suçu bulunması hâlinde, bunlardan bazılarının cezası belirtilen sürelerin altında olsa dahi birlikte iadeye konu edilebilir.

Adalet Bakanlığı tarafından uygun görülmesi hâlinde talep, yabancı devlete gönderilir. Ancak, aşağıdaki durumlarda Adalet Bakanlığı iade talebini yabancı devlete göndermeden reddedebilir:

- a) Talebin, iade için gerekli şartları taşımaması.
- b) Ceza infaz kurumlarında geçirilecek süre dikkate alındığında, iade yoluna başvurulmasının kişi yararı ve kamu yararı arasında açık bir orantısızlığa sebep olması.
- c) Türkiye’nin millî güvenliğinin veya uluslararası ilişkilerinin zarar görme ihtimalinin bulunması.

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMANIN DEVRİ VE DEVRALINMASI (CKUAİBK. m. 23, 24)

*Mevzuat ve taraf olunan milletlerarası antlaşmalar çerçevesinde, işlenen suçlarla ilgili Türkiye’de yürütölen soruşturma veya kovuőturmalar yabancı devletlere devredilebilir; yabancı devletlerde işlenen suçlarla ilgili yürütölen soruşturma veya kovuőturmalar devralınabilir. Milletlerarası andlaşma bulunmaması hâlinde, mütekabiliyet ilkesi esas alınarak bu Kanun çerçevesinde soruşturma veya kovuőturmalar devredilebilir veya devralınabilir. Üst sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yürütölen soruşturma veya kovuőturmalar; **a)** Şüpheli veya sanığın yabancı devletin vatandaşı olması nedeniyle Türkiye’de hazır bulundurulamaması veya adlî yardımlaşma yoluyla savunmasının alınamaması, **b)** Türk vatandaşı olan Şüpheli veya sanığın yabancı devlette mutat olarak bulunması veya delillerin bu devlette olması nedeniyle devrin, gerçeğın ortaya çıkarılmasına imkân vermesi, hâllerinde devredilebilir.*

C. CEZA KANUNUNUN KİŞİ BAKIMINDAN UYGULANMASI

Kural olarak ceza kanunu ülkede bulunan herkese uygulanır. Yalnız bu ilkenin bazı kimseler bakımından istisnaları bulunmaktadır.

1. Diplomatlarla ilgili dokunulmazlık

Bazı diplomasi memurları görevli buldukları ülkede işledikleri suçlardan dolayı dokunulmazlık hakkına sahiptirler. Bu dokunulmazlık suçu ortadan kaldırmaz. Bu nedenle örneğin diplomatın işlediği suça iştirak eden diğer kişiler bu dokunulmazlıktan yararlanmazlar. Ayrıca diplomatik dokunulmazlıktan yararlanan kişi vatandaşı olduğu devlette yargılanır.

2. Askerlerle ilgili dokunulmazlık

NATO güçlerinin birbirlerinin topraklarında bulundurdukları askerlerin görevleriyle ilgili ya da şahsi suçlarından dolayı cezalandırılmaları kendi ülkelerinde gerçekleşir.

3. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ve Bakanların Dokunulmazlığı

4. Parlamenter Muafiyetler

Milletvekilleri, bakanlar ve cumhurbaşkanı yardımcıları yararlanır.

a. Yasama Sorumsuzluğu (Mutlak Dokunulmazlık): TBMM üyeleri, meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine başka bir karar alınmadıkça bunları meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar

Sorumsuzluk mutlaktır, feragat edilemez, meclis kararı ile kaldırılamaz ve üyelik sıfatı sona erdikten sonra da devam eder.

b. Yasama Dokunulmazlığı (Nispi Dokunulmazlık): Seçimden önce veya sonra suç işlediği öne sürülen milletvekili, meclis kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Bunun dışında kalan işlemler yapılabilir.

Nispi dokunulmazlık sadece üyelik süresince geçerlidir ve ayrıca meclis kararı ile kaldırılabilir. Nispi dokunulmazlık geçici olduğundan üyelik sıfatının sona ermesi veya dokunulmazlığın kaldırılması halinde yargılama yapılır. Nispi dokunulmazlığın iki istisnası bulunmaktadır. Buna göre,

- 1) Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve
- 2) Seçimden önce soruşturulmasına başlanmış olmak kaydıyla Anayasanın 14. maddesinde belirtilen Devletin bütünlüğüne, temel hak ve özgürlüklerin yok edilmesine yönelik durumlar söz konusu olduğunda milletvekili dokunulmazlıktan yararlanmaz.

SUÇ

A. Suçla ilgili kavramlar

1. Suçun faili (aktif süjesi): Suçu işleyen kişidir. Tüzel kişiler suçun faili olamaz, sadece gerçek kişiler suçun faili olabilir. Bazı suçlar sadece belirli kimseler tarafından işlenebilir. Bu suçlara **özgü (mahsus) suçlar** denir

2. Suçun mağduru (pasif süjesi): Suçtan doğrudan zarar gören kişidir. Fail ve mağdur aynı kişide birleşemez.

Mağdur ile suçtan zarar gören kavramları karıştırılmamalıdır. Suçtan zarar gören kişi, mağdurdan daha geniş bir kavramdır. Örneğin suç sonucunda yaralanan kişi mağdur, ailesi ve yakınları ise suçtan zarar görendir. Yani suçtan dolaylı olarak zarar gören kişi, mağdur değil suçtan zarar gören kişi sayılır. Suçtan zarar gören kişi kavramı, ceza muhakemesinde önem taşımaktadır. Ceza muhakemesinde, suçtan zarar gören kişi de mağdur gibi açılmış olan kamu davasına katılarak sanığın cezalandırılmasını isteyebilir.

Suçun hukuki konusu: Suç tarafından ihlal edilen hukuki değer ve menfaattir.

Suçun maddi konusu: Üzerinde suçun işlendiği kişi veya eşyadır

Şahsi cezasızlık sebepleri: Şahsi cezasızlık sebepleri suçun en başından beri var olan ve kendisi tarafından bilinmese bile cezalandırılmasını engelleyen sebeplerdir.

Cezayı kaldıran şahsi sebep: Suçun tamamlanmasından sonra ortaya çıkan ve cezalandırılmayı engelleyen bir durumdur. Örneğin etkin pişmanlık gibi.

Ön Şartlar: Suç işlenmeden önceki evrede failde bulunması gereken şartlardır.

Objektif Cezalandırılabilme Şartları: Suçun işlenmesinden sonra, failin cezalandırılabilmesi için gereken şartlardır..

3.Kusurluluk: Haksızlık teşkil eden fiili işlemesi dolayısıyla kişi hakkında yapılan kınama yargısından ibaret olan ve failin cezalandırılmasını sağlayan ceza hukuku ilkesidir.

SUÇUN UNSURLARI

1.TİPİKLİK

Suç olduğu iddia edilen fiilin kanunda tanımlanan suç kalıbına uygun olmasıdır.

Sözde Suç: Bir kişi suç işlediğini zannederken söz konusu fiil kanunda suç olarak düzenlenmediği takdirde bu duruma sözde (mefruz - hayali) suç adı verilir. Sözde suç tipikliği ortadan kaldırır.

Üstelik TCK'da fiilin haksızlığı konusunda kaçınılmaz bir hataya düşülürse, ceza kanunlarını bilmemekte mazeret sayılabilecektir ve cezadan kurtulacaktır.

2. MADDİ UNSUR

Bir suçtan söz edebilmek için fail tarafından dış dünyada bir değişiklik meydana getiren fiilin gerçekleştirilmesi gerekir. Fiilin oluşması için hareket, netice ve bunlar arasında nedensellik bağı var olmalıdır.

a. HAREKET:

Hareketsiz suç olmaz. Aynı hedefe yönelik hareketler arasında zaman aralığı kısa ise bu hareketler tek hareket olarak değerlendirilir.

aa. İcrai hareket: Kanunun yapma dediğinin yapılmasıdır. Örneğin insan öldürmeyi ceza kanunu yasaklar.

bb. İhmali hareket: Kanunun yap dediğinin yapılmaması biçiminde harekettir. Fail belirli bir harekette bulunması gerekirken hareketsiz kalırsa, ihmali hareketinden sorumlu olur. ***Failin ihmali hareketinden dolaylı sorumlu olabilmesi için;***Bu yükümlülük hukuki bir yükümlülük olmalıdır. Yani bu yükümlülük hukuk kuralından veya sözleşmeden doğmalıdır.

● Sırf (gerçek) ihmal suçları: Sadece ihmali hareketle işlenebilen suçlardır. Örneğin görevi ihmal, suçu bildirmeme veya yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi.

● İhmal suretiyle icra suçları (görünüşte ihmal suçları): Aslında icrai hareketle işlenebilen bir suçun ihmali hareketle işlenmesidir. Örneğin annenin bebeğini ölmesi için emzirmemesi.

Harekete göre suçların ayırımı

Hareketin sayısına göre

- * Tek hareketli suçlar: Bir tek hareketin yapılmasıyla oluşan suçlardır. Suçlar genellikle böyledir.
- * Birden çok hareketli suçlar: Birden çok hareketin yapılmasıyla oluşan suçlardır.

Hareketin biçimine göre

- * Serbest hareketli suçlar: Neticenin meydana gelmesi önemlidir. Hangi hareketle meydana geldiği önemli değildir.
- * Bağlı hareketli suçlar: Sadece kanunda belirtilen hareketle işlenebilen suçlardır.
- * Seçimlik hareketli suçlar: Kanunun suçun oluşması için birden fazla hareket öngörmesi ve bu hareketlerden birinin ya da birkaçının yapılmasının suçun sayısını değiştirmemesidir.

b. NETİCE

İcrai veya ihmali hareketin dış dünyada doğurduğu değişikliktir. Ceza hukuku açısından önem taşıyan netice, suçun kanuni tanımındaki neticedir.

Neticeye göre suçların ayırımı

Ani suç-kesintisiz suç

Ani suç: Bir anda işlenip biten, neticenin gerçekleşmesiyle tamamlanan ve sona eren suçlardır. Araya zaman veya mesafe girmesi ani suç olma vasfını ortadan kaldırmaz. Örneğin hakaret, kasten öldürme. Ani suçlar tamamlandığı anda sona eren suçlardır.

Kesintisiz (mütemadi) suç: Failin hareketi ile ortaya çıkan neticenin, failin iradesine bağlı olarak bir süre devam ettiği suçlardır.

Zarar Suçları-Tehlike Suçları

Zarar suçları: Zarar doğuran suçlardır. Örneğin yaralama, mala zarar verme.

Tehlike suçları: Tehlike doğuran suçlardır. Örneğin tehdit, tehlikeli araç kullanma.

c. Nedensellik (İlliyet) Bağı:

Bir suçtan dolayı kişinin sorumlu tutulabilmesi için neticenin kişinin hareketinden kaynaklanmış olması gerekir.

Nedensellik bağının kesilmesi hallerinde de netice faile yüklenmez. Nedensellik bağının kesilmesi mücbir sebepten, mağdurun veya 3. kişinin ağır kusurundan meydana gelebilir.

NOT: İlliyet bağının kesilmesi bağın hiç olmaması değil, zayıf olmasını da kapsar. Yani illiyet bağı zayıf olduğunda da sonuçtan sorumluluk doğmaz. Ancak yoğun bir bağ olduğunda sorumluluk söz konusu olur.

3.MANEVİ UNSUR (KUSURLULUK)

Failde bulunması gereken kusurluluktur. Kusursuz suç ve ceza olmaz. Kusurluluk kast veya taksir şeklinde ortaya çıkabilir.

a. Kusur çeşitleri

aa. KAST:

Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Yani failin fiili bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi halinde kasttan söz edilir. Kural olarak suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.

FORMÜL: Belli bir neticenin gerçekleştirilmesi amacına yönelik olarak işlenen fiilin, diğer bazı neticeleri de meydana getireceği **MUHAKAK** ise fail bu neticeler açısından da doğrudan kastla hareket etmiştir

Suç tanımından eğer, “**bilmesine rağmen**”, “**bildiği halde**” gibi ifadelere yer verilmekteyse, bu suçlar ancak doğrudan kastla işlenebilir. Mesela iftira, suç uydurma gibi

Olası (Muhtemel, Dolaylı) Kast:

- Fail bir hareketi yaparken bu hareketinin sebebiyet verebileceği diğer neticeleri de göze alıp kabulleniyorsa, duraksamaksızın ve asıl hedefinden vazgeçmeksizin “Ne olursa olsun, Olursa olsun” diyerek hareketini gerçekleştiriyorsa; asıl hareketinin haricinde gerçekleşen sonuçlar açısından olası kastla hareket etmiş olur. Burada asıl amaç fail için o kadar önemlidir ki bu amaca ulaşmak için söz konusu neticede fail tarafından göze alınmaktadır.
- **Olası kast, TCK'nın 21/2. maddesinde “Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır” şeklinde tanımlanmıştır.**

KASTIN ÇEŞİTLERİ

Zarar kasti-Tehlike Kastı:

- Kanunun koruduğu varlığa zarar vermek isteyen kişinin kasti zarar kasti; buna karşılık söz konusu varlığı sadece tehlikeye koymak isteyen kişinin kasti tehlike kasti.

Genel Kast-Özel Kast:

- Kanunda sadece maddi fiilin bilerek ve istenerek yapılması yeterli ise genel kast söz konusu olur. Buna karşılık suçun oluşması için failin özel amaçla hareket etmesi de gerekli ise özel kasttan söz edilir.

Ani Kast-Tasarlama Kastı:

- Failin suçu işlemeye karar verir vermez kararını icraya koyması durumunda ani kast söz konusu olur. Burada kişi karşılaştığı bir olay karşısında öfkelenerek suç işlemesidir. Tasarlama kasti ise; kararlar arasında önemli bir zaman diliminin girmesi halinde var olur. Araya giren zamanda fail düşünüp taşınır, plan kurar, araç gereç temin eder.

Başlangıç Kastı-Hem zaman Kast-Sonradan Ortaya Çıkan (Eklenen) Kast:

- Başlangıç kasti; hareket yapıldığı anda failin sonuca yönelik isteği, kasti vardır. Ancak hareket gerçekleştikten sonra kast ortadan kalkar, fail sonucu istemez.
- Hem zaman kasti; hareketin yapıldığı anda da sonucun gerçekleştiği anda da kast vardır.
- Sonradan ortaya çıkan kasti ise; hareket yapılırken failin sonuca yönelik kasti yoktur. Ancak sonucun gerçekleşmesini hareketi yaptıktan sonra ister.

bb. TAKSİR:

- Taksir dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla suçun neticesinin istenmeyerek gerçekleştirilmesidir (TCK m.22/2). 2'ye ayrılır:

Bilinçsiz (Öngörüsüz-Basit) Taksir:

- Bilinçsiz taksirde fail gerekli dikkat ve özeni gösterseydi sonucu öngörebilirdi, ancak dikkat ve özen yükümlülüğüne uymadığı için sonucu öngörememektedir.

Bilinçli (Öngörülü) Taksir:

- Fail sonucu öngörüyor ancak gerçekleşmesini asla istemiyor, fakat failin ustalığına, yeteneğine ve becerisine olan aşırı güvenden dolayı istemediği sonuç gerçekleşiyorsa bilinçli taksirden söz edilir.
- Bilinçli taksir, **TCK'nın 22/3. maddesinde** *“Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suçla ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır”* şeklinde tanımlanmıştır.
- Bilinçli Taksirde sonuca yönelik asla bir istek söz konusu olmayıp, sadece aşırı bir özgüvenden kaynaklı istenilmeyen sonuç gerçekleşiyor. Bilinçli taksirde fail sonucu bilseydi asla yapmazdı denilebilir. Ancak olası kastta fail sonucu öngörüyor ve aynı zamanda göze alarak kabullenip isteğini dolaylıda olsa ortaya koyuyor. Her halükârda asıl hedefine yönelik isteğini, diğer neticelerin gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen gerçekleştiriyor.

Taksirin Özellikleri:

- Taksir *istisnai* bir sorumluluk türüdür. Suçun taksirli hali kanunda açıkça düzenlenmediği sürece cezalandırılmaz. Kural olarak suçlar kasten işlenebilir. Örneğin hırsızlık, mala zarar verme, yağma, rüşvet gibi çok sayıda suç sadece kasten işlenebilir. Bu suçların taksirli şekli kanunda cezalandırılmamaktadır.
- Taksirli suçlardan dolayı verilecek ceza **kusurun** ağırlığına göre verilir.
- Taksirli suçlara teşebbüs ve iştirak olmaz.
- Birden fazla kimsenin işlediği taksirli suçlarda herkes kendi kusurundan sorumludur.
- Bilinçli taksir cezayı artıran bir nedendir.
- TCK'nın 22/6. maddesine göre; "Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez.

Taksirin unsurları

- Hareket iradi olmalıdır.
- Netice istenmemiş olmalıdır.
- Hareket ile netice arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.
- Fail dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmış olmalıdır. (
- Netice öngörülebilir olmalıdır. Aksi takdirde kaza ve tesadüf söz konusu olur.
- Netice gerçekleşmiş olmalıdır.

NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ SUÇ

- Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan söz edilir.
- Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda failin daha ağır olan neticeden dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.
- Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerinin uygulanabilmesi için açıkça kanunda düzenlenmiş olması şarttır. Bazen başlık olarak ayrı bir maddede bazen de fıkrada düzenlenir.

KUSUR (ALGILAMA-İSNAT) YETENEĞİNİ ETKİLEYEN DURUMLAR

Türk Ceza Kanunu bazı durumlarda faile suçlu olsa dahi kusur (isnat-algılama) yeteneği bulunmadığı için ceza verilmemesi gerektiğini, bazı durumlarda ise faile kusur yeteneğindeki azalma dolayısıyla cezasında indirim yapılması gerektiğini düzenlemiştir

aa. Yaş Küçüklüğü:

- Türk Ceza Kanunu'na göre 18 yaşını doldurmayan çocuk adı verilir. Çocuklar bir suç işlediğinde ceza almayabileceği gibi cezasında indirimde yapılabilir. Çocuğa karşı bir suç işlendiğinde ise failin cezası ağırlaştırılır. 18 yaşını doldurmayanlara kamu hizmetlerinden yasaklılık ve tekerrür hükümleri uygulanmaz. Buna göre;
- Fiili işlediği sırada 0-12 yaş arasındaki çocukların (12 yaş dahil) kusur yeteneği yoktur. Bu kişilere ceza verilemez; ancak haklarında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Bu yaş grubundaki çocuklar hakkında kovuşturma açılması yasak olup bunlar hakkında soruşturma açılmasına bir engel yoktur. 12 yaşını doldurmamış çocukların kusur yeteneğinin bulunmadığı aksi ispat edilmeyen bir karine olarak kabul edilmektedir.
- Fiili işlediği sırada 12-15 yaş arasında bulunan çocukların (15 yaş dahil) algılama (isnat) yeteneği araştırılır. Bu dönemdeki çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza verilmez; ancak haklarında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. İsnat yeteneği varsa ceza indirilerek verilir.
- Fiili işlediği sırada 15-18 yaş arasında bulunan çocukların (18 yaş dahil) isnat yeteneği var kabul edilir ve haklarında indirilmiş ceza verilir.
- Fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmuş kişiler ise işledikleri suçun tam cezasını alırlar.

bb. Sağır Ve Dilsizlik: (+3)

- Sağır ve dilsizlerin bu engellerinden dolayı gelişim ve algılama dönemleri daha geç gerçekleşmektedir. Bu sebeple de kanun koyucu sağır ve dilsizleri, normal çocuklara göre daha fazla koruma altında tutmak için, çocukların yaş gruplarına +3 eklemiştir.
- Fiili işlediği sırada 0-12 yaş arasında bulunan çocuklara ilişkin hükümler, 0-15 yaş arasında bulunan sağır dilsizler hakkında (15 yaş dahil) ;
- Fiili işlediği sırada 12-15 yaş arasında bulunan çocuklara ilişkin hükümler, 15-18 arasında bulunan sağır ve dilsizler hakkında (18 yaş dahil)
- Fiili işlediği sırada 15-18 yaş arasında bulunan çocuklara ilişkin hükümler ise, 18-21 yaş arasında bulunan sağır ve dilsizler hakkında (21 yaş dahil) uygulanır.
- Fiili işlediği sırada 21 yaşını doldurmuş sağır ve dilsizler ise; işledikleri suçun tam cezasını alırlar.

cc. Akıl hastalığı:

- Kişinin işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde yitirmiş olması durumunda, akıl hastalığı sebebiyle kişiye ceza verilmez; ancak akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri uygulanır.
- Kişinin işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği hafiften azalmış ise kişi kısmi akıl hastası olarak kabul edilir ve indirilmiş ceza verilir. Ancak bu indirilmiş ceza, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

dd. Geçici Nedenler, Alkol ve Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma:

- Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez .
- Alkol ve uyuşturucu maddenin iradi olarak alınması durumunda failin kusur yeteneğinin etkilendiği kabul edilemez.
- Geçici nedenlerden söz edebilmek için bu nedenlerin meydana gelmesinde kişinin kusursuz olması gereklidir..

KUSURLULUĞU ORTADAN KALDIRAN NEDENLER

Kaza ve Tesadüf (Beklenmeyen Hal)

- TCK' da düzenlenmemiş olup doktrin ve içtihatlarla gelişmiş bir ceza kurumudur.
- Kişinin gerekli dikkat ve özeni tamamen göstermesine rağmen tahmin edilmesi ve dolayısıyla da kaçınılması mümkün olmayan bir hareket sonucu meydana geldiği için öngörülemeyen hallere verilen isimdir.

Örneğin;

Mücbir Sebep (Zorlayıcı Neden)

- TCK' da düzenlenmemiş olup doktrin ve içtihatlarla gelişmiş bir ceza kurumudur.
- Kişinin gerekli dikkat ve özeni tamamen göstermesine rağmen, bir doğa olayı veya benzeri bir sebepten dolayı, irade dışı bir harekette bulunulması durumunda ortaya çıkan haldir.

Cebir (Maddi zorlama)

- Kişinin karşı koyamayacağı bir şekilde birilerinin fiziki zorlamasıyla suç işlemesi durumunda cebir söz konusu olur ve suçu doğrudan işleyene ceza verilmez. Arka plandaki faile (suçu cebirle işletene) ceza verilir.

Manevi Zorlama (Tehdit)

- Kişinin karşı koyamayacağı kesin ve ağır bir korkutma sonucu manevi zorlamayla suç işlemesi durumunda tehdit söz konusu olur ve suçu doğrudan işleyene ceza verilmez. Arka plandaki faile (suçu tehditle işletene) ceza verilir. Tehdit ciddi olmalı ve kişi tehditten başka türlü kurtulamamalıdır.

HAKSIZ TAHRİK

- Haksız bir fiilden kaynaklanan öfke veya üzüntünün etkisi altında suç işleyen kimseye verilecek **cezada indirim** yapılıır.
- **Haksız tahrik bir hukuka uygunluk nedeni değildir, kusurluluğu ortadan kaldıran bir hal değildir, sadece kusurluluğu azaltan, cezayı azaltan bir nedendir.**
- Haksız tahrikte orantı aranmaz.

Haksız tahrikten faydalanarak failin cezasında indirim yapılabilmesi için aşağıdaki şartların tamamı bir arada bulunmalıdır:

1. Tahrik edici bir fiil olmalıdır.
2. Tahrik edici fiil haksız olmalıdır.
3. Haksız tahrik eden fiilin suç olması gerekmez.
4. Tahrik edici fiil failde şiddetli bir elem oluşturmalıdır.
5. Tahrik edici fiil herkese yönelik olabilir. Tahrik edenin indirim alabilmesi için hareketin tahrik edene yöneltmiş olması gerekir.

Haksız tahrik hukuka uygunluk nedeni değildir. Yani fiilin hukuka aykırılığını etkilemez.

HATA VE SAPMA

İradenin oluşumu sürecinde meydana gelen yanılmalara hata denir. İradenin gerçekleştirildiği (fiile dönüştüğü) sırada meydana gelen yanılmalara ise sapma denir. Sapma, yeni TCK'da düzenlenmemiştir.

YANILMA (HATA)

İradenin oluşumu aşamasında meydana gelen yanılmaya verilen addır. Gerçeğin bilinmemesi ya da yanlış bilinmesi durumlarında ortaya çıkar. Hukuki ve Fiili hata olmak üzere 2'ye ayrılır:

Hukuki Hata (Kural Hatası)

Ceza normundan haberdar olmamak, bilmemek ya da yanlış bilmektir. TCK'ye göre ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz. Dolayısıyla hukuki hata **kural olarak ceza sorumluluğunu etkilemez**. Fail; işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşerse bu hatasından faydalanarak ceza almayacaktır. Buna haksızlık yanılığası adı verilir.

Fiili Hata

Eylemin Konusunda Hata; eğer konu mutlak olarak elverişsizse işlenemez suç söz konusu olur. Eğer konunun nispi elverişsizliği söz konusu ise suça teşebbüs gerçekleşmiş olur. Örneğin bozuk bir tabanca ile boş tabanca arasındaki farkta olduğu gibi.

Eylemin Kendisi Üzerinde Hata; Örneğin seyyar satıcının sattığı paltonun gerçek marka olduğunu düşünerek satması durumunda dolandırıcılık suçu oluşmaz.

Kusurun Türünde Hata; örneğin ormanda avlanan avcının kıpırdayan çalılıklara hayvan zannederek ateş edip insan öldürmesi durumunda kasten hareket etmiş olmaz. Taksirle öldürmekten sorumlu olur.

Suçun Maddi Konusunda (Kurucu Unsurlarında) Fiili Hata

Fiili hatada bu hatanın esaslı olup olmadığına bakılır. Esaslı değilse fail hatasından faydalanamaz. Esaslı ise hatasından faydalanır. Esaslı olup olmadığını ise; eğer fail gerçeği bilseydi bu duruma asla sebebiyet vermezdi, suçu işlemezdi, ancak bilmediği, yanlışlığı için suçu gerçekleştirdi diyorsak, failin hatası esaslı kabul edilerek hatasından faydalanır.

Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Fiili Hata:

Hukuka uygunluk nedenlerine ait koşulların gerçekleştiği hususundaki fiili hata kaçınılmaz (kusursuz) ise fail bundan yararlanır.

Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenlerde Fiili Hata

Meşru Savunma, Zorda Kalma (Zaruret) Hali, Kanun emrini yerine getirme, Amirin hukuka aykırı emrini yerine getirme, Hakkın Kullanılması, İlginin Rızası gibi hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu etkileyen cebir, şiddet, tehdit, kusurluluğu azaltan haksız tahrik gibi durumların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz hataya düşen fail, bu hatasından faydalanır.

Suçun Nitelikli Hallerinde Fiili Hata

Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından faydalanır.

Gerçekleşen suçta ağırlatıcı sebep olabilir. Örneğin yıllardır görmediği ve babası olduğunu bilmediği kişiyi öldüren fail, her ne kadar ölen babası olsa ve ağırlatıcı sebep olayda olsa da basit insan öldürmekten sorumlu tutulur.

Gerçekleşmeyen suçta hafifletici neden bulunabilir. Örneğin K, çok ucuz bir eşya çalmak isterken, değerli bir eşya çalarsa, ya da değerli bir eşya çaldığını düşünürken sahtesini çalarsa her iki durumda da malın değerinin azlığından kaynaklanan hafifletici sebep faile uygulanır.

Hem gerçekleşmesi istenen hem de gerçekleşen olayda ağırlatıcı sebep olabilir. Örneğin; K, karısına ateş eder, ancak çocuğunu vurursa bu durumda ağırlatıcı sebep, gerçekleştirilmek istenilen suç gerçekleştirilemediğinden, gerçekleşen suçta istenilmediğinden basit insan öldürmekten sorumluluk doğar.

Şahısta ve Konuda Hata

Fail bu durumda suçun mağduru veya konusunda hataya düşmektedir. Burada hem gerçekleşmesini istediği hem de gerçekleşen durum suç teşkil ettiği için hatası esaslı sayılmaz ve cezalandırılır.

SAPMA

1- Hedefte (isabette, şahısta) sapma: Hedefte sapmada, işlenmek istenen suç failin hedef aldığı kişiden başkası üzerinde gerçekleşmektedir. Örneğin (A), (B)'ye ateş ettiği halde mermi (B)'nin yakınında bulunan (C)'ye isabet eder. Netice sadece (C) üzerinde meydana gelirse tek neticeli hedefte sapma, hem (B) hem de (C) üzerinde meydana gelirse çift neticeli hedefte sapma söz konusu olur. Hedefte sapma şahısta hata ile karıştırmamalıdır. Hedefte sapmada kişi hedeflediği kişiyi başkasıyla karıştırmamaktadır.

2- Suçta sapma: Suçta sapmada fail bir suçu işlemek isterken sapma sonucunda başka bir suç işlemektedir. Örneğin failin arabanın camını kırmak için attığı taş, arabaya değil de yoldan geçen birine isabet ederse suçta sapma vardır. Bu durumda mala zarar verme suçu işlemek isterken sapma sonucunda yaralama suçu işlemektedir. Suçta sapma da çift neticeli veya tek neticeli olabilir

3- Nedensellik bağında sapma: Nedensellik bağında sapmada nedensel süreç failin öngördüğünden farklı bir şekilde oluşmasına rağmen, istenen netice yine de meydana gelir. Örneğin (A)'nın (B)'yi boğulması için nehre atması, ancak (B)'nin boğularak değil, kafasını kayaya çarptığı için ölmesi durumunda nedensellik bağında sapma vardır. Nedensellik bağında sapma suçun oluşumunu engellemez, çünkü esaslı değildir. Yani faile yine de kasten öldürme suçundan ceza verilir.

4) HUKUKA AYKIRILIK

TCK kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler ve hukuka uygunluk nedenleri ayırımına yer vermeyerek bunların tamamını “*ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler*” başlığı altında düzenlemiştir. Hukuka aykırılık suçun negatif unsurudur. Buna göre suçun oluşması için olayda hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması gerekir. Bir fiilde hukuka uygunluk nedenlerinden biri varsa suç oluşmaz ve bu fiil bütün hukuk düzeni açısından hukuka uygun sayılır. Hukuka uygunluk nedenleri objektif etkiye sahiptir. Yani fail hukuka uygunluk neden halinde olduğunu bilmese bile olayda hukuka uygunluk nedeni varsa bundan yararlanır. Hukuka uygunluk nedenleri genel etkiye sahiptir ve fiili tüm hukuk düzeni açısından hukuka uygun hale getirir.

Hukuka uygunluk nedenleri kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerden farklıdır. Kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerin varlığı hainde fiil hukuka aykırı olmaya devam edebilir. Buna karşılık bir fiilde hukuka uygunluk nedenlerinden biri varsa, bu fiil bütün hukuk düzeni açısından hukuka uygun sayılır. Bir nedenin hukuka uygunluk nedenimi yoksa kusurluluğu ortadan kaldıran bir nedenimi sorusunun cevabı Hukuka uygunluk nedenleri suçu ortadan kaldırdığı gibi tazminatı da ortadan kaldırır. Oysa kusurluluğu ortadan kaldıran hallerde suç yani haksızlık vasfı ortadan kalkmaz sadece ceza verilmesine engel olur. Yani tazminat açılmasını engellemez.

HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

a. KANUN HÜKMÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ

Hukuk düzeninin kendisiyle çelişmezliği ilkesinin sonucudur. Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez .

b. AMİRİN EMRİNİ İFA

- Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz (TCK m.24/2). Şartları:
- **Yetkili merciin bir emir olmalıdır.** Böyle bir emirden söz edebilmek için kamu hukukundan kaynaklanan bir astlık-üstlük ilişkisi var olmalıdır.
- **Emir meşru ve bağlayıcı olmalıdır.**

Konusu hukuka aykırı, ancak suç olmayan emir: Amirin emri, hukuka aykırı olmasına rağmen, emredilen açısından bağlayıcı olabilir. Emrin konusu hukuka aykırı, fakat suç değilse memur emri yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene bildirir. Ancak üstü emrinde ısrar eder ve bu emri yazı ile yenilirse emir yerine getirilir; bu halde emri yerine getiren sorumlu olmaz

Konusu suç teşkil eden emir: Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur (TCK m.24/3, Any.m137/2).

c. MEŞRU SAVUNMA

Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, veya gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez (TCK m.25/1).

d. ZARURET (ZORDA KALMA – IZTIRAR) HALİ

Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez (TCK m.25/2).

Zorunluluk halinde failin hakkaniyet gereği tazminat yükümlülüğü bulunmaktadır.

Meşru Savunma ile Zorunluluk Hali Arasında Farklar

- Meşru savunmada saldırı her zaman bir insandan kaynaklanır. Zorunluluk halinde tehlike bir insandan kaynaklanabileceği gibi bir hayvandan ya da doğadan da kaynaklanabilir.
- Meşru savunmada tepki saldırıda bulunan kişiye yöneliktir. Zorunluluk halinde ise tehlikeye sebebiyet vermeyen üçüncü bir kişiye zarar verilebilir.
- Meşru savunmada saldırıya uğrayanın kaçma yükümlülüğü yokken, zorunluluk halinde vardır.
- Meşru savunmada kişi haksız hareketi ile saldırıya neden olsa bile meşru savunma hakkını kaybetmez. Zorunluluk halinde ise kişi tehlikeye bilerek neden olmuş ise zorunluluk halinden yararlanamaz.
- Meşru savunmada tazminat yükümlülüğü yoktur. Zorunluluk halinde ise hakkaniyet gereği tazminat yükümlülüğü vardır.
- Meşru savunmada saldırı haksız olmalıdır. Zorunluluk halinde tehlikenin haklı veya haksız olması söz konusu değildir.

E. Hakkın Kullanılması:

Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez (TCK m.26/1).Yasal dayanağı olan ve başka bir mercie müracaat etmeksizin sahibince doğrudan kullanılabilen haklar bu kapsamda görülür.

Şartları:

- Doğrudan doğruya kullanılabilen bir hak olmalıdır.
- Kişi hakkını kanunun belirlediği sınırlar içerisinde kullanmalıdır.

F. İlgilinin Rızası:

Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez

Şartları:

- Rıza gösterme ehliyeti olmalıdır.
- Rıza hareket yapılmadan önce ya da yapılırken gösterilmelidir.
- Rıza tasarruf edilebilir bir hakka yönelik olmalıdır. .

G. Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Sınırın Aşılması

Sınır **kasten** aşılmışsa ceza indirilmez faile tam ceza verilir.

Sınır **taksirle** aşılmış ise suçun taksirli şeklinden ceza verilir ve ceza indirilir. Ancak suçun taksirli şekli kanunda düzenlenmemiş ise hiç ceza verilmez.

İstisna: TCK md.27/2'ye göre meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez. Bu sebeplerle sınırın aşılması ve bundan dolayı cezasızlık sebebi sadece Meşru Müdafaa için geçerlidir.

Ceza Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Diğer Nedenler

Piyango İdaresi tarafından yapılan piyango faaliyetleri, at yarışları, devletin müsaade ettiği sportif faaliyetler, dilekçe hakkı, eleştirme ve haber verme hakkı, yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlığı gibi.

V. SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BIÇIMLERİ

A. TEŞEBBÜS

Şartları:

- 1) Kasten işlenebilen bir suç olmalıdır.
- 2) İcra hareketlerine başlanmış olmalıdır.
- 3) Vasıta elverişli olmalıdır.
- 4) İradedışı icra hareketlerini ya da suçu tamamlayamama halleri
 - Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur (TCK m.35/1).
 - Teşebbüste suçun icrasına başlanmış olması şarttır; yani *doğrudan doğruya* icra hareketlerine başlanması gerekir. Fail neticeye yaklaşmış ise icra hareketlerine başlamış sayılır. Bu aşamadan önce yapılan hareketler ise hazırlık hareketleri sayılır.

İşlenemez Suç: Teşebbüste failin suçun icrasına *elverişli hareketlerle* başlamış olması gerekir. Eğer hareketler kastedilen suçu işlemeye elverişli değilse işlenemez suçtan söz edilir ve bu tür işlenemez suçlara teşebbüs cezalandırılmaz.

Fail icra hareketlerine başlarken suçun maddi konusu yok ise ya da kullanılan vasıta kastedilen suçu işlemeye elverişli değilse işlenemez suç nedeniyle teşebbüsten ceza verilmez.

Gönüllü Vazgeçme: Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya *kendi çabalarıyla* suçun tamamlanmasını veya *neticenin gerçekleşmesini önlerse*, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır (TCK m.36/1). Gönüllü vazgeçmede, vazgeçme dış etkenlerden meydana gelmiş olmamalıdır.

Gönüllü vazgeçme etkin pişmanlık ile karıştırılmamalıdır. Etkin pişmanlık *suç tamandıktan sonra* failin pişmanlık göstererek suçtan doğan zararı tazmin etmeye, gidermeye çalışması halidir.

Ancak TCK'da etkin pişmanlık **bazı suçlarda** cezayı hafifleten veya ortadan kaldıran neden olarak öngörülmüştür. Bunlar: Malvarlığına karşı suçlar (m.168), zimmet (m.248), rüşvet (m.254), kişi hürriyetinden yoksun kılma (m.110), imar kirliliğine neden olma (m.184/5), uyuşturucu suçları (m.192), parada ve kıymetli damgada sahtecilik (m.201), suç işlemek amacıyla örgüt kurma (m.220), organ ve doku ticareti (m.93), iftira (m.269), yalan tanıklık (m.274), suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (m.281/3), suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (m.282/5), muhafaza görevini kötüye kullanma (m.289/2), hükümlü veya tutuklunun kaçması (m.293), infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma (m.297/4), suç için anlaşma (m.316/2) gibi suçlardır.

FORMÜL: Bir durum eski haline getirebiliyorsa, yani telafisi mümkün ise etkin pişmanlık söz konusu olur. Özellikle malvarlığına yönelik suçlarda durum böyledir. Ancak insan öldürme, cinsel saldırı gibi suçlarda olmaz çünkü telafisi mümkün değildir.

B. İŞTİRAK

İştirakın Şartları:

- 1) Kasten işlenebilen bir suç olmalıdır.
 - 2) İcra hareketlerine başlanmış olmalıdır.
 - 3) Fail çokluğu olmalıdır.
 - 4) Her bir failin neticeye yönelik katkısı olmalıdır.
 - 5) İştirak iradesi olmalıdır, ancak anlaşmak şart değildir.
 - 6) Suç tamamlanıncaya kadar gerçekleşebilir.
- Tek kişi tarafından işlenebilen suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi halinde suça iştirakten söz edilir.
 - Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.
 - Suça iştirakte herkes katkısına göre ceza alır. Buna ***ikilik sistemi*** adı verilir.
 - Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır (**Bağlılık Kuralı**).

FAİLLİK:

Tek Başına (Müstakil-Bağımsız) Fail: Tek başına suç işleyen kişi bağımsız faildir.

Yan Fail: Aralarında iştirak iradesi olmaksızın aynı neticenin gerçekleşmesine sebebiyet veren kişiler yan fail olarak kabul edilir.

Dolaylı Fail: Suçun işlenmesinde bir başkasını araç (vasıta) olarak kullanan kişi de **fail olarak** sorumlu tutulur. Dolaylı faillik araç olarak kullanılan kişinin fiilinin hukuka uygun olması, tipik olmaması, kusurlu olmaması durumlarında söz konusu olur.

İŞTİRAK TÜRLERİ (Müşterek Fail, Azmettirme, Yardım Etme)

Suçta iştirak eden iştirak türlerinden birkaçı suretiyle katkı sağlamış olabilir. Bu durumda, üzerinde ittifak edilen ve uygulamada da kabul gören, sadece en ağır iştirak türü kapsamında cezalandırma cihetine gidileceğidir.

MÜŞTEREK FAİL

Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Örneğin (A), (B)'yi kollarından tutar, (C), bıçaklar. (A) ve (C) müşterek faildir. Müşterek faillikte, failer suçun işlenişi üzerinde ortak bir hakimiyet kurmaktadır

AZMETTİRME

Azmettirme: Kafasında suç işleme fikri olmayan kişinin kafasına suç işleme fikrini sokma durumunda söz konusu olur.

- Azmettiren işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.
- Ancak üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası artırılır. Ancak burada çocuklar hariç diğer alt-üst soy ilişkisinde NÜFUZ KULLANMA durumunda artırıma gidilir. Örneğin babanın, oğlunu azmettirmesi.

YARDIM ETME

Yardım etme şeklinde suça iştirak edenlere işlenen suçun cezası İNDİRİLEREK verilir.

Manevi yardım

Suç işlemeye teşvik etme

Suç işleme kararını kuvvetlendirmek:

Fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek:

Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek

Maddi yardım

Fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamalk

Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak

İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme

İştirak halinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır. Suçun;

- Gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması,
- Gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması,

Hallerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır.

VII. SUÇLARIN İÇTİMAI (BİRLEŞMESİ)

A) BİLEŞİK (MÜREKKEP) SUÇ

Bir suç diğer bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı sebebi ise buna bileşik suç adı verilir. Bu tür suçlarda (gerçek) içtima hükümleri uygulanmaz (TCK m.42/1). Bir başka deyimle, bileşik suçta iki ayrı suç birleşerek yeni bir suç meydana getirmekte ya da bir suç başka bir suçun ağırlaştırıcı nedenini oluşturmaktadır. Bileşik suçta farklı suçlar birleşmektedir.

B) ZİNCİRLEME (MÜTESELSİL) SUÇ

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda zincirleme suçtan söz edilir. (TCK M.43) Zincirleme suçta faile tek bir suçtan ceza verilir; ancak verilecek ceza kanunda belirtilen oranda arttırılır.

NOT: Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri uygulanabilir.

NOT: Türk Ceza Kanunu'na göre aşağıdaki suçlarda zincirleme suç hükümleri uygulanmaz:

- 1) Kasten öldürme
- 2) Kasten yaralama
- 3) Yağma
- 4) İşkence

C) FIKRİ İÇTİMA

Tek bir fille Kanunun farklı hükmünü ihlal etme durumunda söz konusu olur ve ağır olan suçtabn ceza verilir.

Fikri içtimada dış dünyada tek değişiklik meydana gelmekte, ancak aynı anda birden fazla farklı suç oluşmaktadır. Tartışmalı olsa da neticenin birden fazla olabileceğinin kabul gördüğü kararlar vardır. Örneğin bir kimseyi yaralamak için atılan yumruğun aynı zamanda o kişinin gözündeki gözlüğü de kırmış olması gibi. Ancak bazı görüşler tıpkı fiil gibi dış dünyadaki değişikliğinde tek olması şartını aramaktadır.

D) Geçitli Suç:

Geçitli suçta biri diğerini kapsayan iki suç vardır ve fail daha ağır suç işlemek için daha hafif suçtan geçmek durumunda kalmaktadır ve genel manada ağır suç ile hafif suçun hukuki konusu AYNI ise söz konusudur.

GERÇEK İÇTİMA (BAĞLANTILI SUÇLAR):

Bazen bir kişi farklı kişilere karşı farklı zamanda ya da aynı zamanda suç işleyebilir. Yahut aynı zamanda aynı kişiye karşı farklı suçlar işleyebilir.

VIII. CEZA HUKUKUNDA YAPTIRIM

A.1) Cezalar: Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır.

HAPİS CEZALARI

a. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası: Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir.

b. Müebbet hapis cezası: Müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder.

c. Süreli hapis cezası: Süreli hapis cezası, bir süre infaz kurumunda çektirilen cezalardır. Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde 1 aydan az, 20 yıldan fazla olamaz.

Hükmedilen 1 yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezası sayılır. Hapis cezasından farklı olarak kısa süreli hapis cezasında alt ve üst limite değil, verilen nihai cezaya itibar edilir.

Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar: Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

a) Adli para cezasına,

b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesine,

c) En az 2 yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, bir eğitim kurumuna devam etmeye,

d) Mahkum olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle;

aa) Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,

bb) Ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına,

cc) Belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,

dd) Gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya,

çevrilebilir.

Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez. Ancak seçimlik değilse her daim çevrilebilir.

HAPİS CEZASININ ERTELEMESİ (TECİL)

- İşlediği suçtan dolayı 2 yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası **ertelenebilir**. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış veya 65 yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından 3 yıldır. **Şartları**:
 - Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı 3 aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak.
 - Suç işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması.
- Cezanın ertelenmesi suç ile oluşan zararın giderilmesi koşuluna bağlı **tutulabilir**. Bu durumda şart gerçekleşinceye kadar infaza devam edilir.
- Cezası ertelenen hükümlü hakkında, **1 yıldan az 3 yıldan fazla** olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.
- Denetim süresi içinde hükümlüden bazı yükümlülükleri yerine getirmesi mahkemece istenebilir.
- Denetim süresi yükümlülüklerine uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde ceza, **infaz edilmiş sayılır**.

Koşullu Salıverilme

- Hapis cezasına mahkum edilmiş mahkumun cezasının tamamını çekmeden koşullu olarak serbest kalmasıdır. Uygulanması için hükümlünün talep veya rızasına gerek yoktur. **Şartları**:
 - Mahkumun kurumdaki infaz süresini iyi halli olarak geçirmesi
 - Hapis cezasının bir kısmını infaz kurumunda çekmiş olması:
 - Koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün 15 yaşını dolduruncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği 1 gün, 2 gün olarak dikkate alınır.
 - İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez.

ADLİ PARA CEZASI

- Adli para cezası (hiçbir şekilde) 5 günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde **730** günden fazla olmamak üzere gün olarak verilir.
- Daha sonra kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri dikkate alınarak **20-100 TL** arasında bir miktarla bugün sayısı çarpılarak ceza miktarı belirlenir.
- Hâkim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren 1 yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi 2 yılı geçemez ve taksit miktarı 4'ten az olamaz.
- Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir.
- Faile adli para cezası hesaplanırken dikkate alınan gün sayısı kadar hapis cezası verilir. TCK dışındaki özel ceza kanunlarına göre verilen adli para cezaları ödenmediği için hapis cezalarına çevrilirken 100 TL, 1 gün hapis olarak değerlendirilir.
- ***Çocuklar hakkında hükmedilen adli para cezası hapse çevrilemez.***

CEZANIN BELİRLENMESİ

Hakim, somut olayda;

- a) Suçun işleniş biçimini,
- b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
- e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

Temel ceza belirlendikten sonra aşağıdaki sırayla cezaya etki edenler nedenler uygulanarak sonuç ceza belirlenir:

- 1) Olası kast – bilinçli taksir.
- 2) Ağırlaştırıcı nedenler.
- 3) Hafifletici nedenler.
- 4) Teşebbüs.
- 5) İştirak.
- 6) Zincirleme suç.
- 7) Haksız tahrik.
- 8) Yaş küçüklüğü.
- 9) Akıl hastalığı.
- 10) Cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler.
- 11) Takdiri indirim nedenleri.

Mahsup: Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller (tutuklama, gözaltına alma, gözlem altına alınma gibi) nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün 100 Türk Lirası sayılmak üzere, bu cezadan indirim yapılır (TCK m. 63/1).

TAKDİRİ HAFİFLETİCİ NEDENLER (TCK. m. 62)

- “Takdiri indirim sebepleri” konusu TCK’unda “**cezayı azaltan ya da kaldıran nedenler**” başlığı altında değil, “**cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi**” başlığı altında düzenlenmiştir. Zira bu nedenler failin kusurluluğuna etki etmez ya da fiili hukuka uygun hale getirmez.
- Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki **pişmanlığını** gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurulabilir. **Ancak failin duruşmadaki mahkemeyi etkilemeye yönelik şeklî tutum ve davranışları, takdiri indirim nedeni olarak dikkate alınmaz.** Takdiri indirim nedenleri kararda gerekçeleriyle gösterilir.

GÜVENLİK TEDBİRLERİ

Güvenlik tedbirleri cezanın uygulanamadığı veya uygulansa bile yetersiz kalacağı hallerde uygulanabilen tedbirlerdir.

Güvenlik tedbirine hükmedilebilmesi için suç işleyen kişinin **kusurlu addedilip addedilmemesi önem arz etmez.** Çünkü akıl hastası ve çocuklara da uygulanabilir.

Güvenlik tedbirlerinin **kanuni dayanağı** olmalı ve mahkeme kararıyla verilmelidir. Islah edici olmaktan ziyade önleyicidir.

1) BELLİ HAKLARI KULLANMaktan YOKSUN BIRAKILMA

Kişi, **kasten** işlemiş olduğu suçtan dolayı **hapis cezasına** mahkûmiyetin (adli para cezalarında tedbire hükmedilemez) kanuni sonucu olarak aşağıdaki hakları kullanmaktan yosun bırakılır:

- a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesi (TBMM üyeliği, Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen bütün memuriyet ve hizmetler)
- b) Seçme ve seçilme ehliyetinden ~~ve diğer siyasi haklar~~
- c) Velayet hakkı, vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmak
- d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmak
- e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmek.

Hak yoksunluklarının süresi: Bu hak yoksunlukları kural olarak hapis **cezasının infazı tamamlanincaya** kadar devam eder.

2) MÜSADERE

Müsadere bir şeyin devletin mülkiyetine geçmesidir. **Müsadere için asıl suçtan dolayı mahkûmiyet hükmünün verilmesi şart değildir.** Suçun iştirak halinde işlenmiş olması veya teşebbüs aşamasında kalmış olması önemli değildir.

Eşya Müsaderesi

- İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşya müsadere edilir. Henüz suç işlenmemiş olsa bile, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya da kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.
- Müsadere konusu eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin imkansız hale gelmesi durumunda, bu eşyanın değeri kadar para tutarı müsadere edilir.
- Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, eşya müsadere edilmeyebilir. Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya da müsadere edilir. (kime ait olursa olsun)
- Eşyanın sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısım müsadere edilir. **Kazanç müsaderesi**
- Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar müsadere edilir.

3. Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri

Ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklar hakkında uygulanan ve Çocuk Koruma Kanununda koruyucu ve destekleyici tedbirler adı altında düzenlenen tedbirlerdir. Bunlar;

a) **Danışmanlık tedbiri:**

b) **Eğitim tedbiri:**

c) **Bakım tedbiri:**

d) **Sağlık tedbiri;**

e) **Barınma tedbiri:**

Tedbirin uygulanması, 18 yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir (ÇKK m.7/6).

4. Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri

Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hakim kararıyla serbest bırakılabilir (TCK m.57/1-2).

5. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

Bunlar, ***verilen iznin iptali ve müsadere*** tedbiri olup **sadece özel hukuk tüzel kişileri** hakkında uygulanabilirler. Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen **kasıtlı** suçlardan **mahkumiyet** halinde, iznin iptaline veya müsadereye karar verilir

6. Sınır Dışı Edilme

İşlediği suç nedeniyle **hapis cezasına** mahkum edilen **yabancı**, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal **İçişleri Bakanlığı'na** bildirilir. Zorunlu değildir.

7. TEKERRÜR

- Tekerrür, bir suçtan dolayı kesin hükümlerle mahkûm olduktan sonra kişinin yeniden suç işlemesidir. Tekerrürde önceki cezanın infaz edilmiş olması şart değildir, kesinleşmiş olması yeterlidir. **Tekerrür TCK'da güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir. Yani bir yaptırımdır.**
- Tekerrürde önceki suçla sonraki suçun aynı türden olması şart değildir. Ancak kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Aynı şekilde sırf askeri suçlarla genel suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Önceki ve sonraki suç taksirli ise tekerrür uygulanabilir.
- Tekerrür için önceki hükmün kesinleşmesi şarttır.
- Tekerrür süresi cezanın infaz edildiği tarihten başlar.
- Tekerrürde sonraki suçun tekerrür süresi içinde işlenmiş olması yeterlidir; mahkûmiyet hükmünün bu süre içinde verilmiş olması gerekmez.
- **Tekerrür süresi:** Tekerrür için sonraki suçun belli bir süre içinde işlenmiş olması gerekir.
- Önceki mahkûmiyet 5 yıldan fazla hapis cezası ise tekerrür süresi 5 yıldır.
- Önceki mahkûmiyet 5 yıl veya daha az hapis ya da **adli para cezası ise** tekerrür süresi 3 yıldır.

NOT: Buradan anlaşılan hapis ve para cezaları dışında **güvenlik tedbirlerinin tekerrüre esas olmadığıdır.**

NOT: Tekerrürde olduğu gibi, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu özel tehlikeli suçlu sayılır ve bu kişiler hakkından mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.

Yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler kural olarak tekerrüre esas olmaz. İstisnai olarak aşağıdaki suçlardan dolayı yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olur:

- 1) Kasten öldürme
- 2) Kasten yaralama
- 3) Yağma
- 4) Dolandırıcılık
- 5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
- 6) Parada veya kıymetli damgada sahtecilik

X. DAVA VE CEZANIN DÜŞÜRÜLMESİ

A. SANIĞIN VEYA HÜKÜMLÜNÜN ÖLÜMÜ

Sanığın ölümü halinde kamu davasının düşürülmesine karar verilir. Ancak, niteliği itibarıyla müsadereye tabi eşya ve maddi menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsadereesine hükmolunabilir.

B. AF

Genel yahut özel af ilan etmeye TBMM yetkildir.

1. Genel af

Genel af, müsadere olunan şeylerin veya ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez; tazminat davasının açılmasını engellemez (TCK m.74). Ancak genel af halinde yargılama giderleri sanık veya hükümlüden istenemez. Genel af nicelik ile ilgili olmayıp cezayı tüm kamusal hüküm ve sonuçları ile birlikte TAMAMEN ortadan kaldırır.

Genel af şarta bağlanabilir. Genel af kişinin kabulüne bağlı değildir, resen uygulanır.

2. Özel af

Adli para cezaları hakkında özel af çıkarılamaz.

Özel af, müsadere olunan şeylerin veya ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez; tazminat davasının açılmasını engellemez.

Özel af toplu veya bireysel olabilir.

Genel af ile özel af arasında fark suç ve suçlu sayısı bakımından değil, sonuçları bakımındandır. Özel af yalnızca cezayı kaldırır, indirir veya adli para cezasına çevirir.

Özel af şarta bağlanabilir. Özel af, kişinin kabulüne bağlı değildir, resen uygulanır

C. ZAMANAŞIMI

1. Dava zamanaşımı

Suçun işlendiği andan itibaren aşağıdaki sürelerin geçmesiyle kamu davası açılmaz, açılmışsa düşer:

- *Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl*
- *Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl*
- *20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl*
- *5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl*
- *5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl*

Dava zamanaşımı;

- *Tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden,*
- *Teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden,*
- *Kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği günden,*
- *Zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden,*
- *Çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda, çocuğun 18 yaşını bitirdiği günden,*

İtibaren işlemeye başlar (TCK. m. 66/5).

Dava Zamanaşımı Süresinin Durması

Durmada süre yerinde kalmakta, durma nedeni ortadan kalktığında ise kaldığı yerden işlemeye devam etmektedir. Aşağıda belirtilen hallerde dava zamanaşımı durur.

- (1) Kovuşturulması izin veya karara bağlı olan suçlarda izin veya kararın alınmasına kadar dava zamanaşımı durur (TCK m.67/1).
- (2) Bekletici sorun sayma kararı verilince sorunun çözüme kadar dava zamanaşımı durur (TCK m.67/1).
- (3) Kaçak sanık hakkında kaçaklık kararı kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur (TCK m.67/1).
- (4) Uzlaştırma süresince dava zamanaşımı durur (CMK m.253/21).
- (5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesinde, erteleme süresince dava zamanaşımı durur (CMK m.171/4).
- (6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında, denetim süresinde dava zamanaşımı durur (CMK m.231/8-c).

Dava Zamanaşımı Süresinin Kesilmesi

Dava zamanaşımı kesildiğinde, tekrar başa dönülür ve zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Ancak kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin **en fazla yarısına** kadar uzar.

Aşağıdaki hallerin varlığı halinde dava zamanaşımı süresi kesilmiş olur:

- (1) Şüphelilerden birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması.
- (2) Şüpheli veya sanıklardan birinin sorguya çekilmesi (hakim veya mahkeme huzurunda).
- (3) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi.
- (4) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi.
- (5) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkumiyet kararı verilmesi.

İştirak halinde işlenen suçlarda şeriklerden birisi hakkında dava zamanaşımı kesen sebebin gerçekleşmesi, diğer ortaklara da sirayet eder. (Yargıtay ve doktrinde kabul gören görüş)

2. Ceza zamanaşımı

Ceza zamanaşımı mahkumiyeti ortadan kaldırmaz; sadece infazı engeller.

Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve **kalan ceza miktarı** esas alınarak süre hesaplanır.

Aşağıda yazılı cezalar belirtilen sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- *Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında 40 yıl*
- *Müebbet hapis cezalarında 30 yıl*
- *20 yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında 24 yıl*
- *5 yıldan fazla hapis cezalarında 20 yıl*
- *5 yıla kadar hapis ve adli para cezalarında 10 yıl*

Fiili işlediği sırada 12-15 yaş arasında olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; 15-18 yaş arasında olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

Ceza Zamanaşımının Kesilmesi

Mahkumiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser.

Bir suçtan dolayı mahkum olan kimse **üst sınırı 2 yıldan fazla hapis** cezasını gerektiren **KASITLI** bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir.

TCK ceza zamanaşımının durmasını kabul etmemiştir.

3. Müsadere Zamanaşımı

Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren 20 yıl geçtikten sonra infaz edilmez.

D. ÖNÖDEME

Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı aşmayan suçların faili;

a) **Adlî para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,**

b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için **otuz Türk Lirası** üzerinden bulunacak miktarı,

c) Hapis cezası ile birlikte adlî para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını,

Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.

Bu fıkra kapsamındaki suçların beş yıl içinde tekrar işlenmesi hâlinde fail hakkında aynı suçtan dolayı önödeme hükümleri uygulanmaz.

E. ŞİKAYET

- Ceza hukukunda kural suçların re'sen takibidir. Ancak istisnai olarak kanun bazı suçların takibi şikayete bağlıdır. Örneğin cinsel taciz, güveni kötüye kullanma, mala zarar verme, hakaret suçlarının takibi kural olarak mağdurun şikayetine bağlıdır.
- Şikayete bağlı suçlarda şikayet hakkı *6 ay* içinde kullanılmalıdır. Bu süre hak düşürücü süredir. İştirak halinde işlenen şikâyete bağlı suçlarda şikâyet süresi fiilin ve failerin tümünün öğrenildiği andan itibaren başlar. Şikâyet yazılı ya da yazıya geçirilmek üzere sözlü olarak yapılır.
- İştirak halinde suç işlemiş sanıklardan bir kısmı şikayet edilip bir kısmı hariç tutulamaz (şikayetin sirayeti veya bölünmezliği ilkesi)

F. UZLAŞMA CMK' da düzenlenmiştir.

Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:

*Uzlaşma Yoluna Gidilebilen Suçlar

1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar.

2) Şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan aşağıdaki suçlar:

- Basit ve hafif kasten yaralama
- Taksirle yaralama
- Konut dokunulmazlığının ihlali Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması
- Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması
- İş ve çalışma hürriyetinin ihlali
- Güveni kötüye kullanma
- Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi
- Tehdit
- Hırsızlık
- Dolandırıcılık

3) Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.

Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir.

***Soruşturma Evresinde Uzlaştırma**

Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren **3 gün** içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.

- Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç **iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar** Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.
- **Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç 30 gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok 20 gün daha uzatabilir. Uzatma süresi bir defaya mahsus tekrar uygulanır. (30 + 20 + 20)**
- Uzlaştırma müzakereleri **gizli** olarak yürütülür.
- Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak CMK' da öngörülen kanun yollarına başvurulabilir.

***Mahkeme Tarafından Uzlaştırma**

Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253 üncü maddede belirtilen esas ve usule göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.

